

Starptautiskā zinātniskā konference
„**Tirgus ekonomika – iedzīvotāju dzīves līmeņa uzlabošanas faktors un noturīgas demokrātiskas attīstības pamats atbilstoši taisnīguma principiem**”

LATVIJAS APDROŠINĀŠANAS TIRGUS ATTĪSTĪBAS PROBLĒMAS UN RISINĀJUMI

Viesturs Stūrainis
Daugavpils Universitāte
e-mail: avots57@inbox.lv

Atslēgas vārdi: apdrošināšana, apdrošināšanas tirgus, dzīvības apdrošināšana, nedzīvības apdrošināšana, brīvprātīgā apdrošināšana, obligātā apdrošināšana, apdrošināšanas veidi.

Apdrošināšana Latvijā kopš 1997.gada, kad tika ieviesta sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana, ir sekmīgi attīstījusies. Pirmais gads pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā apdrošinātājiem tāpat ir bijis veiksmīgs. Neskatoties uz pozitīvo kopīgo attīstību ir jāizdala virkne problēmu, kuras netiek pietiekami efektīvi risinātas, kas savukārt bremsē straujāku attīstību.

1. Tirgus struktūra Latvijā būtiski atšķiras no tā, kāda ir Eiropas Savienības valstīs un pasaulē kopumā. Latvijas apdrošināšanas tirgus 2004.gadā turpināja attīstīties pēc jau ierastā pēdējo piecu gadu scenārija ar ļoti minimālu uzlabojumu proporcijās (0,1% līdz 2%), kad nospiedoši dominēja nedzīvības apdrošināšana ar vairāk nekā 90% īpatsvara. Izveidojusies disproporcija starp nozarēm ne tikai neatbilst pasaules tendencēm, kur ap 60% aizņem dzīvības apdrošināšana, bet arī būtiski atpaliekam no Igaunijas un Lietuvas, kur dzīvības apdrošināšana aizņem ap 25% no kopējā apdrošināšanas tirgus īpatsvars.

Var secināt, ka Latvijā nav darīts pietiekami, lai mazinātu šo disproporciju un apdrošināšanas tirgus attīstītos atbilstoši pasaules tendencēm. Nodokļu atlaides un dažī citi pasākumi nav devuši būtisku stimulu dzīvības apdrošināšanas attīstībai.

Nepieciešami risinājumi, lai pensiju fondus veidotu un pārvaldītu apdrošinātāji, kā tas ir attīstītājās valstīs. Turpretim Latvijā šo jomu likumdevēji ir ļāvuši pārņemt bankām, tādējādi atņemot iespēju strauji attīstīties dzīvības apdrošināšanai, tādējādi nedodot apdrošinātājiem iespēju kļūt par līdzvērtīgiem finansu tirgus dalībniekiem, kas atkal ir pretrunā pasaules praksei. Piemēram, 2003.gadā Eiropā lielāko kompāniju pirmajā desmitniekā bija trīs apdrošinātāji un nevienas bankas.

2. Problēmas ir proporcijās starp apdrošināšanas veidiem. Apdrošināšanas portfeļi nav sabalansēti. Nedzīvības apdrošinātāji pārāk aizrāvušies ar apdrošināšanu, kas skar autotransportu, turpretī novārtā palikusi nekustamā īpašuma apdrošināšana, pēc strauja attīstības posma sākusi buksēt veselības apdrošināšana, neattīstās pietiekami vispārīgā civiltiesiskā apdrošināšana, praktiski netiek drošināti lauksaimnieciskie riski, kā arī daudz kas cits. Atkal, šī struktūra neatbilst Eiropas apdrošinātāju portfeļu struktūrām, kur tiek sabalansēti augsta un zema riska apdrošināšanas veidi.

3. Netiek ieviesti jauni masveida obligātie apdrošināšanas veidi. Tādējādi, proporcijas struktūrā starp brīvprātīgajiem un obligātajiem apdrošināšanas veidiem neatbilst attīstīto valstu praksei, kur ir desmitiem obligāto apdrošināšanas veidu un tādējādi sabiedrībā tiek garantēta katram iedzīvotājam sociālā drošība. Risinājumu nepieciešamību īpašuma apdrošināšanā aktualizēja sprādziens daudzdzīvokļu ēkā Rīgā. Veselības apdrošināšanas jautājumi saasinājās līdz ar medicīnisko pakalpojumu izcenojumu straujo sadārdzinājumu no 2005.gada 1.aprīļa. Bieži cietušajiem nav iespējams piedzīt kompensāciju no vainīgiem, jo nav izveidots maksimāli aptverošs obligātās civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas mehānisms.

4. Aktuālas problēmas ir dažu apdrošināšanas sabiedrību attieksme pret valsts noteikto normatīvu prasību ievērošanu un saistību izpildi klientu priekšā. Risinājumi var būt stingrākā uzraudzībā un nenovēršamu sankciju mehānisma izstrādē, kurš, galvenais, konsekventi realizētos praksē.

5. Apdrošināšanas kultūra arī ir viena no problēmām, kas maz tiek aktualizēta un risināta. Nav izveidota sabiedrību izglītojoša sistēma par apdrošināšanas jautājumiem. Tie žurnālisti, kas raksta un uzstājas masu saziņas līdzekļos par apdrošināšanu, bieži paši nav pietiekami kompetenti attiecīgajā jomā. Piemēram, atlīdzības tiek dēvētas par apdrošināšanas prēmijām, kaut faktiski ar to apdrošināšanā apzīmē maksājumus par apdrošināšanu.

Var minēt vēl veselu virkni problēmu, kuras jāaktualizē un kas gaida savus risinājumus. Tas, cik veiksmīgi šie risinājumi tiks atrasti un realizēti praksē, tik veiksmīgi Latvijas apdrošināšanas tirgus tuvināsies attīstīto valstu praksei un apdrošināšana gūs tādu pašu nozīmi un svaru ekonomikā kā tas ir pasaulē.

Literatūra:

1. Apdrošināšanas tirgus Latvijā 1998. – 2003. gads, /sk. 11.04.2005./,

http://www.fktk.lv/statistika/apdrosinasana/gada_parskati/article.php?id=18352

2. Apdrošināšanas tirgus 2004. gada 4. ceturksnis, /sk. 11.04.2005./,

http://www.fktk.lv/statistika/apdrosinasana/ceturksna_parskati/article.php?id=21340

3. World insurance 2003: insurance industry on the road to recovery, SIGMA, No 3/2004, /sk. 11.04.2005./, www.swissre.com

4. Крупнейшие европейские компании в 2003г.(1-250), /sk. 11.04.2005./, <http://rating.rbc.ru/search.shtml?query=250>